

շա-խանի, Կոտ-խանի, Մշեվերիկի, Մշե-
վերիկ-խանի, Էրֆելի, Քերեսալի գեղերը եւ
Ջինգանէ-Քեօփրիւ-խանը: Մասսաթի ջուրը
էշէքարթի լէ-ից բազմաթիւ մանր վտակներ
է ընդունում, որոց մէջ նկատելի է Լուշոնիֆ
կամ Լուսոնք վտակը, որ ոռոգում է Լու-
սոնիֆ վանքը լերան լանջերում եւ Լուսոնիֆ
գեղը տափարակում: Մաղրջա-գետակից
իջնում է Մաղրջա առ-ը, որ ոռոգում է
համանուն գեղը: Դէպի հիւսիս հոսելով
Կալա վտակի ջրերին միախառնուած՝ միա-
նում է Մասսաթի վտակին: Աղրջա առ-ը
ոռոգում է Բուրնաս Էվէրէկ գեղը իրենց
եայլաներով: Կալա-(սոցի) առուակի հետ
գուզընթաց արեւելահարաւից դէպի հիւսիս
է ուղղւում Էրզերում-Տրապիզոն խճուղին,
որն անցնում է Բայրուրդից:

Հովտիկի վերոգրեալ 60 գեղերի մէջ
7-8 գեղ միայն տանելի կեանք ունին, մնա-
ցեալները ծայր աստիճան թշուառութեան
մէջ են: Ժժ-ըզ գարի մէջ որեւէ հայ գեղ
չկար այստեղ, բոլորն էլ բնիկներ են Իս-
լամն ընդունած եւ թրքախօս: 60 գեղի մէջ
որեւէ պայտաղ չունին բնիկներից, որ գոնէ
մի էշ կամ եզ պայտէ. բոլոր արհեստաւոր-
ները հայեր են: Իսլամ որեւէ արհեստաւոր
կամ առեւտրական չունին: Առաջ իրենց
հում նիւթերը տալիս էին հայ արհեստաւոր-
ներին եւ չարչիներին, սրանցից իրենց կա-
րեւոր ճոթն ու տրեխն էին գնում, կամ